

27.05x34.8	1/4	עמוד 1	מקור ראשון - דיוקן	07/2026	98304011-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

למה אנחנו מפחדים כל כך מהמשיח? :

דיוקן

מקור ראשון

גיליון 1508 | י"ח בתמוז תשפ"ו | 03.07.2026

למה אנחנו מפחדים כל כך מהמשיח?

חסע (בלי חמור) בין האנשים שמצפים לו בכל יום שיבוא, ואלה שנבהלים אפילו מעצם המחשבה. כתבה ראשונה בסדרה

← אורלי גולדקלנג, 18

24

ארצות הברית
חוגגת יום הולדת.
פרויקט מיוחד
← אלחנן שפייר

98304027-3	07/2026	מקור ראשון - דיוקן	עמוד 17	3/4	55.16x32.76
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

למה אנחנו מפתחים כל כך מהמשיח? :

חבל שלא דיברנו על המשיח | כתבה ראשונה בסדרה

תניע את העלילה?

למסע שלי בעקבות תפיסת המשיח בחברה הישראלית יצאתי מצוינת בעבודת תזה על תפיסת ימות המשיח בתקופה התנאית, ברוקטורט שלי שעוסק במשיחיות מודרנית, ובעיקר במודשית בית אבא. כמה מהקולות הרשמיים של המסע הזה יובאו כאן בשבועות הקרובים, בסדרת כתבות שמעליהן מרחפות שתי שאלות כמור קוטביות: "מי מפתח משיח?", ו"כשאת אומרת משיח למה את מתכוונת?"

פקק שבשגרה חוסם את הכניסה לירושלים. על גשר בטון מעל דרך גניז מתנוסס גרפיטי נחרץ "דירשו משיח!", ולירו מרוסס "#משיח". עם המור לבן או בלעדי, המשיח האולטימטיבי נדרש להתאים את עצמו לתקופה. בנסיעה הלאה, דרומה, מציצה מוי פעם רמותו של הרבי מלובביץ' מתוך כרזת שהודבקו לרגל יום השנה להסתלקתו הגנונה לפרשנות.

במרכז העיר שדרות, למשיח אין פנים ושם, גם לא תאריך לידה או פטירה. זה לא אומר שהוא לא נוכח. אילנית בוסקילה, תושבת נתיבות וסבתא לנכדים, לא מבינה בכלל מה השאלה: ברור שהיא מאמינה בבית המשיח. "גדלתי על זה, מהייתי קטנה אני שומעת על המשיח. מה זה בשבילי משיח? כמו שהיו מושחים את הכהנים לעבודת בית המקדש. אנחנו מחכים שבעודת השם נהיה ראויים שיתגלה אלינו". היא לא בדיוק דתייה, אבל כוראית לא חילוניות. "מתחזקת", היא מסכמת בהיסוס. "יש משמעות גדולה לזה שביית המקדש ייבנה שוב, וכמוכן שתבוא הגאולה. עם כל מה שאנחנו עוברים בארץ, כל המלחמות והמצב הזה בינינו, חייבים גאולה".

נטלי, אם צעירה, מחייכת למשמע השאלה שלי. היא לא שם. "מצאת את מי לשאל?", היא צוחקת. "אני מאמינה באילוחים, רוב הומן. משיח? זו רק אמירה, קשה לי להאמין שבאמת יש רבר כזה. גאולה זה יהיה בסוף רק טוב. שיקרו רק דברים טובים ולא יהיו הלחמות ולא יהיו חוליים. להגיד לך שאני מאמינה בזה? לא. אני רוצה להאמין בזה, אבל קשה לי". היא לא מחכה לבניית בית המקדש, "וגם לא מאמינה שיום אחד כל העולם יחזור בתשובה באיה נס". אנשים שמאמינים במשיח לא מעוררים בנטלי חששות – "אני פשוט חושבת שהם קצת חיים בלה-לה-לגו", היא שוב צוחקת. אבל אז היא מרצינה וממהרת להוסיף: "אני חושבת שהם חיים טוב יותר ממני כי יש להם אמונה, ואמונה זה משהו שמחזק אותך. אם יש להם אמונה במשיח, אני אפילו מקנאת בהם".

"המשיח כבר ממש כאן, אנחנו בצירים האחרונים של ברא", אומרת מנגד מיראינת נוספת, שמבקשת להישאר בעילום שם. היא בת למשפחה שכולה, המשיח בשבילה "זה אומר שאני סוף-סוף אפגוש את כל האנשים שהיו הכי קרובים אליי בעולם ונלקחו ממני. מאז שהם נלקחו, אני מרגישה שחלק גדול ממני הלך איתם". ובית מקדש? היא מחכה לבנייתו, "שהיה פה טוב וידיה שקט ותהיה אהבת חנם, והכול יהיה טהור. שאף אמו לא תבכה יותר, כמו שקרה לנו בתקופה האחרונה. אז כן, אני מחכה למשיח בכל יום שיבוא. כן, כל יום. אחרי התקופה המטופשת שעברתי, עם כמה אוברנים שצילקו אותי, אני הכי מחכה שהוא יבוא. שיביא לנו כבר נחמה, לכל הצער הפרטי שלי ושל העם שלנו. שתבוא הגאולה במרה".

"המשיחיות הזאת היא לא מה שאת מכנה 'תחיית', אלא אמונה בסיסית שמעניקה אופטימיות", אומר האנתרופולוג ד"ר אורי מאוטנר כשאני משתפת אותו בשחית הללו. "למשיחיות אצל מסורתיים יש תוכן כללי, לא מאוד מפורט, שמתישוה האל יגאל את העולם ויעביר אותו למציאות שבה הצרות הרגילות ייפתרו. האמונה הזאת לא מטילה אחריות מיוחדת על בני האדם ולא מחייבת אותנו לתוכנית פעולה קונקרטית. לכל היותר היא מעודדת

ד"ר אורי מאוטנר: "למשיחיות אצל מסורתיים יש תוכן כללי, לא מאוד מפורט, שמתישוה האל יגאל את העולם ויעביר אותו למציאות שבה הצרות הרגילות ייכתרו. האמונה הזאת לא מטילה אחריות מיוחדת על בני האדם ולא מחייבת אותנו לתוכנית פעולה קונקרטית. לכל היותר היא מעודדת אותנו להקיפו על אמונה ומוסריות בסיסיות ועל כבוד בסיסי למסורת"

צילום: אריק סולטן

המחלוקת הישראלית מתמקדת במקור הסמכות: התבונה האנושית והדמוקרטיה או אלוהים ושלוחיו. מימין: ד"ר אורי מאוטנר 'פרופ' ניסים מזרחי

כרובי ניסים מזרחי: "המסורתיים לא רוצים להשתלט על שום מרכז, והשורשיות שלהם היא פרגמטית. השורשיות של הציונות הדתית לעומת זאת היא אוטונית. היא רוצה להתיק באיזו רב-קוקיות כזאת את הזמן המיתי והזמן הציוני, ולהגדיר מחדש את המרכז הפוליטי עבור כולם, מתוך חזון של גאולה שלמה"

סביב הדגש על יהדות מסורתית. אבל ברוב העומק, המסורתיות שונה בכך שאינה אוטופית. הליכוד, לרוגמה, שדרכה מתומכיו מסורתיים, הוא תנועה פרגמטית, כפי שניסים מתאר היטב בכתביו. התומכים האלו רוצים לשמר את המסורת. הדבר שאולי הכי חשוב להם בעולם זה שהמסורת שהם קיבלו מהוריהם תעבר לידו הבא. בניגוד לציונות הדתית, אצל המסורתיים לא מאוד חשוב כמה הפרט שומר מצוות. עם ישראל כמכלול צריך לשמור על המסורת שלו, אבל מהפרט מצופה שמירה מינימלית מאוד. "אתת החברות בפרום 'שוכר שוויון', שפרופ' מרחי הוא ממקימו, ניסחה את זה באופן מדויק: כשאנחנו מטיילים ביהודי או בסין, רבים מאיתנו מתרגשים לראות מנהגים וחפצים עתיקים – אז איך יכול להיות שאנחנו לא לוקחים באותה רצינות את המסורת שיש לנו, היהודים? ואת זה המסורתיים מרגישים חובה להעביר לדורות הבאים. עבור רבים מהמזרחים המסורתיים מצביעי הליכוד, התפקיד העיקרי של מדינת ישראל הוא לשמר את היהדות. מעבר לזה, כמעט הכול פתוח. הדי הרב עובריה יוסף אישר לוותר על שטחים בתנאים מסוימים. זה מתקבל אצלם. המבט הוא בעיקר לאחור, לשמר את העבר. ברגע שהם מקבלים איזושהי וראות לגבי זה, התחושה היא שעשינו את שלנו ואפשר להירגע. בציונות הדתית המבט הוא יותר קדימה. לכן גם יש במסורתיות גינוחות שאני לא רואה בתנועות האוטופיות יותר, הציונות הדתית ותנועת העבודה, שעסוקות יותר בלקדם ולשפר. זה בא לידי ביטוי גם ברפלקציה אישית. הקרתי בעבר את נושא המדיטציה – לחברי שתי התנועות האלה קל הרבה יותר להתחבר אליה, מתוך תפיסה שאמרת שצריך לשאוף לשפר ולתקן את העצמי. את המזרחים המסורתיים בפרפריה, מדיטציה מעצינת הרבה פחות. העיקר שהיהדות מתקיימת, ועכשיו אפשר להתרכז יותר בלדאוג למשפחה ולהגות מהחיים".

הסוציולוג פרופ' ניסים מזרחי (63), נשוי ואב לשלוש בנות, מתגורר בראש העין. הוא גדל בירושלים, בן להורים עיוורים. היום הוא פרופסור מן המניין בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטת תל-אביב (שבעבר עמד בראשו) ועמית מחקר בכיר במכון וילנר בירושלים, שם הוא עומד בראש תוכנית "אתגר החיים המשותפים" בשיתוף מכון שחרית. לפני שנים אחרות הקים ביחד עם פרופ' ניצן צנודר מאוניברסיטת תל-אביב ומוטי אוחנה ממרכז הליכוד את פרום "שוכר שוויון", שעניינו "יצירת ברית חסרת תקדים בין חברי ליכוד ובין בכירים מהאקדמיה הישראלית מהמרכז-שמאל, במטרה להביא לריפוי השבר החברתי-פוליטי בישראל".

ד"ר אורי מאוטנר (37) הוא תושב יפו, נשוי ואב לילדה. לאחרונה שב ארצה בתום תשע שנים באוניברסיטת קיימברידג' שבבריטניה. הוא אנתרופולוג חברתי, עמית באקדמיה ע"ש פולונסקי במכון וילנר. פרופ' מרחי היה המנחה שלו במחקר שערך במסגרת התואר השני, ומאז הם שומרים על קשר מקצועי וידידותי קרוב. המחקר הנוכחי של מאוטנר עוסק ביחסים בין כמה אכולוסיות ברמלה – מוזרחים מסורתיים, ערבים ותומכי המחאה נגד הממשלה. המחקר מבוסס על תקופה של 14 חודשי מגורים ברמלה ועבודת שדה אינטנסיבית בעיר.

פרופ' מרחי חוקר בין השאר את כישלונם של מפלגות ליברליות-פריגריסיביות בקרב הקבוצות שלכאורה קוקקות לזן יותר מכול. "אם המסר הוא שוויון וחירות – מי זקוק לשוויון וחירות אם לא המזרחים והמופלים?", הוא מסביר. "זה היה אמור להתחבר כמו כפפה ליד, זה לא מתחבר. לא בישראל, וגם לא בחו"ל. הדי התמיכה בנשיא ארה"ב דונלד טראמפ מתקיימת גם במדינות הכי עניות. מנקודת מבטם של הליברלים, מדובר בפרדוקס. התנחה שלהם היא שאנשים רוצים שוויון וחירות, ושזו השאיפה האנושית האותנטית היחידה. אבל כשאנחנו מקרבים את הערשה

98304028-4	07/2026	מקור ראשון - דיוקן	מועד 18	4/4	55.08x32.76
בנימין זאב הוצל - בהקשר לציונו - 80790					

למה אנחנו נפחדים כל כך מהמשיח? :

< חבל שלא דיברנו על המשיח | כתבה ראשונה בסדרה

הסוציולוגית והאנתרופולוגית לאנשים המסורתיים, אנטונו רואים שמה שהחב להם לא פחות משוויון וחירות, זה הצורך בשייכות. כרי לממש את הצורך הזה הם רוצים להתחבר למשה גדול מזה. לרוב הזה קראתי 'שורשיות': חוויית חיים שבה אנשים מדמיינים את עצמם כחלק משלם שהוא גדול מהם; עם ישראל, העם היהודי, הלאום היהודי – לא משנה איך תקראי לו – שגדל מתישהו בעבר, נוכח מאד בחיים שלהם כהוזה, והם רוצים לשמור עליו למען הדורות העתידי."

הארם הליברלי לא זקק לשייכות?

"אנינטואיציה הליברלית'פירוטגריבית' אומרת שהאינדיבידואל האוטונומי, השווה ובעל הבחירה החופשית, הוא מקודש, והוא הבסיס לסדר המוסרי והפוליטי. נקודת המבט הזאת רואה בחשדנות כל מטנרת קולקטיבית – דת, לאום, מסורת או קהילה – שעלולה להגביל את האוטונומיה של היחיד. החשש הוא שמטנרות כאלה יובילו להרדה, לריכוז, לאפליה ולגזענות. לכן יש הסתייגות עמוקה מזדהות קולקטיביות חזקות. התפיסה האסתטית של דת, לאום ומוצא, ובחדים את הדכם שחוצים גבולות של דת, לאום ומוצא, ובחדים את הדכם באופן דופשי. כך למשל, אם תגדי באוניברסיטת ברקלי שאת לא רוצה להתחתן עם בחור מוסלמי רק משום שאת יהודייה, יש סיכוי שתיתפסי כגזענית. לפי השקפת העולם הזאת, החירות של היחיד לבהור את חייו חשובה יותר מהמחויבויות הגובעות מדת, מלאום או ממסורת.

"ישח וכויות האדם משקף נאמנה את האינדיבידואלים הליברלי. לשיטתו, המדינה והקהילה צריכות להישען בראש ובראשונה לפי התגנה שהן מעניקות ולכוונתו של האינדיבידואל, 'נשא חוכיות', גם כאשר הדבר מייזב למצמצם ואפילו לבטל את כוחן של המטרות הקולקטיביות."

איך זה מיתרגם לפתרון הפרדוקס שהזכרת, 'מידוע הענינים בחייהם במי שהופק אותם?'

"קודם כול, בעיניי זה לא פרדוקס. במחקרים שלי עימתי למשל מודחים מהפריירה עם הערות להדה ולאפליה שהם חווים מצד המדינה – אותה מדינה שהם אוהבים ומזהים איתה באופן עמוק. הם הכירו באפליה ובאישהוויח, אבל המסר שהוד שוב ושוב היה: 'כן, הייתה שמתאים לדמוקרטיה המזהרנית ולכלכלת השוק. נכון שהיו גם רבנים בקונגרסים הציוניים, אבל הוהם המיישב היה חילוני. היו מי שאל האמינו למודל הזה, כמו החרדים שרוצים להישאר בשטעטל, הציונות הדתית שבאה עם כפיית ומקפיים, והמזדחים המסורתיים – בקצוה, כל הקבוצות שמרכיבות את הקואליציה הנוכחית. ננקודת הקצוץ של הקצה השמאלי, יש המתכחשים לכל זיקה לשלם, ומאמצים את המודל הליברלי האינדיבידואליסטי שתוארתי קודם. התרגום שלו לסדר פוליטי הוא מדינה ניטרלית, לא יהודית, ואחדות אוניברסלית – כלומר מדינת כל אחוהיה."

משיבים לשאלה מי 'אנחנו' ומי 'הם'. הסוציולוג שמואל נח איינשטרט הביחן בין כמה קודים שבעזרתם בני אדם מגרידים הזות קולקטיבית. הראשון הוא הקוד האורחי: ה'אנחנו' מוגדר על בסיס השתייכות לקהילה פוליטית – למשל, אני ישראלי ואתה צרפתי. זה המודל המקובל ברוב מדינות הלאום המודרניות. השני הוא הקוד הפרימדוריאלי, שמוטבס על קשרי דם, שושפתה, שושלת ומוצא – אנטונו אחים, בני דודים, בני אותו עם. השלישי הוא הקוד הטרנססוצננטלי, שמגריד את גבולות הקבוצה ואת מקוד הסמכות לסדר המוסרי והפוליטי: האם מקוד, הסמכות הוא התבונה האנושית וההסכמה הדמוקרטית, או אלוהים ושלוחיו עלי אדמות? זו אחת מנקודות המחלוקת העמוקות ביותר בחברה הישראלית."

איפה כל זה פוגש אותנו כיהודים בארץ ישראל? "בטעו של דבר השאלה היא מי גודל אותו שלם שאנחנו מכנים 'עם ישראל', 'אומי פרופ' מודחי. 'האם שחישו נעוצים בזמן הציוני, או בזמן המיתי, הקודים יותר' האם אנטונו תופסים את עצמנו כרצף היסטורי שמתחיל בכברים אבינו, עובר דרך דוד המלך ומגיע עד רוד כך גודיון ועד ימינו, או שאנחנו רואים את העם כקולקטיב שהתגבש למעשה רק בתקופת הרצל והציונות?'

"זו אינה רק מחלוקת היסטורית, אלא גם מחלוקת על הזותה של המדינה. רבים מהאנשים המזהים עם מחאת קפלן, למשל, נוטים לחשוב במונחים של הזמן הציוני. אין פירוש הדבר שהם שוללים את הזמן המיתי או את קיומו, אלא שהם אינם רואים בו – ובמדיא לא בחלכה, המגלמת אותו במידה רבה – מקוד סמכות מייזב לעיצוב החיים הציוניים. מבחינתם, הפרויקט המכוון הזד בניית חברה ובראשונה על שותפות אחוהית, יותר מאשר על רצף היסטוריחתי."

הרצל נשען על הזמן של אבריהם אבינו, הזא אספ אנשים שבמקרה גור באותה שכוונה.

"נכון, אבל הציונות לא הייתה רק תנועה פוליטית, זה היה פרויקט הזתי. כלומר, הם רצו לבנות יהודי חוש, משוחדר מכל כבלי הגלות, רציונלי, מודרני, מערבי, כזה שמתאים לדמוקרטיה המזהרנית ולכלכלת השוק. נכון שהיו גם רבנים בקונגרסים הציוניים, אבל הוהם המיישב היה חילוני. היו מי שאל האמינו למודל הזה, כמו החרדים שרוצים להישאר בשטעטל, הציונות הדתית שבאה עם כפיית ומקפיים, והמזדחים המסורתיים – בקצוה, כל הקבוצות שמרכיבות את הקואליציה הנוכחית. ננקודת הקצוץ של הקצה השמאלי, יש המתכחשים לכל זיקה לשלם, ומאמצים את המודל הליברלי האינדיבידואליסטי שתוארתי קודם. התרגום שלו לסדר פוליטי הוא מדינה ניטרלית, לא יהודית, ואחדות אוניברסלית – כלומר מדינת כל אחוהיה."

אז למה צריך בכלל מדינה משלנו?
"שאלה טובה. זו שאלת ישעיהו ליבוביץ, שאמר: אם אתם רוצים מדינת כל אחוה, למה אני צריך להיות פה? יש כל מיני מדינות דמוקרטיות בעולם. וזה מחבר אתנו לניחת של אורי. נסתכל על קבוצת המזדחים המסורתיים תומכי הליכוד ועל קבוצת הציונות הדתית – שתיון מוקדית על הקוד האורחי והדמוקרטי, והן גם אמנויות. האנשים האלה מאמינים ון בזמן הציוני והן בזמן המיתי. גם בקבוצות הליכודניקים עולים להר מירון, מנשקים מזוחות – הדו על זה זה הפכו ללעג ולקלס במחנה השני. אבל הם כאמור פרגמטיים. הם חושבים כיפה והולכים בשבת לבית הכנסת, אבל גם לכרדוגל."

מאטנו: "דוכם מעדיכים רבנים, אפילו מעדיצים אותם ומאמינים בטוחם, אבל הם 'יכולים לפתוח סלפון בקירוש, או לפחות לקבל את זה שמישהו לידם עושה כך. כשהם שומעים על תפילה רפרמית באותו אודר שבו מתקיימת התפילה האורתודוקסית בכותל המערבי, הם מוועזים וחדרים לעתיד המקום. במקביל, חלקם מגישים שגם חילונים מסוימים וגם חלקים מהציונות הדתית מנסים לדוביל אותם לכיוון ארוח הזיים שלהם."

מודחי: "המסורתית'ים גמישים מאוד, גם בהתנהות שלהם וגם ביכולת לחיות באופן מגוון וביכולת להשתנות. הם לא רוצים להשתלש על שום מרכז, ההשורשיות שלהם היא פרגמטית. ההשורשיות של הציונות הדתית לעומת זאת היא אוטופית. היא רוצה להתיך באינו ובקוקיות כואת את הזמן המיתי הזמן הציוני, ולהגריד מחדש את המרכז הפוליטי עבר סלם, מתוך חון של גאולה שלמה. יש כמזון דומים דומים בצד הליברלי'פירוטגריבטי. 'קץ ההיסטוריה' של פרנסיס פוקוימה מכוון גם הזא למציאת אוטופיה, שבה יש סדר מוסרי ופוליטי אחרון."

הציפייה למשיח היא חלק מהמסורת של אותם מסורתיים ומזרחיים.

מאטנו: "בחלק מהחשבה המערבית המודרנית מקובל לאדך בין ספירות ולחשוב שיש, או ראי שיהיה, היגיון אחיד שצריך לחודך את כל הספירות ולנהל אותו. לכן יש נטייה מצד אנשים מסוימים לתתיחס למושג רציונות כמעט לכל דבר. לעומת זאת, אצל המזדחים המסורתיים כפרפריה, מקובל יותר להבחין בין ספירות: כמו שטוען שלמה פישר, יש ספירות מקודשות ויש ספירות של חול. יש גם דברים שהם סקטיים. זה כסדר להגריד למשל 'זויה לי עוד יותר טוב' בשביל לחוק את האמונה, ולזא דווקא כקביעות עוברה על העולם."

מודחי מציוץ טעות נוספת בתפיסתם של הליברליים את המסורתיים. 'פעילי שמאל נוטים לחשוב שאם יהודים וערבים ייפגשו ויכירו, ייפרצו הגבולות הדכאניים – דתיים, לאומיים ואדתיים – הווצצים ביניהם. אולם, מצמצים אמפיריים מדאים שיהודים מסורתיים תומכי ימין וערבים מקימים יחסים המבוטסים על כבוד הדדי ושוויון, למשל במקומות עבודה. יהודים ומוסלמים בהקשרים הללו תופסים את עצמם כשייכים לשלמים נבדלים, וח לא עמדה גזענית, זו עמדה קוסמולוגית.

"השתפתי באירוע די נזיר במקומותינו של 'דילוג לשלם', שהפגיש ש'סניקים עם תבי התנועה האסלאמית. היו שם רבנים ואימאמים, ועודת נשים עם מטפחות ודוג'אבים. אריה דדעי היה אדח כנבד. כנאומה הזא סיפר כנאווה על כל הדברים הטובים שעשה לטובת המגוד הערבי, ואו עבר למנות את נקודות הדמיון בין המגודים: 'תסתכלו עלינו, אנטונו דומים. יש לנו אלוהים, יש לנו מסורת, אנטונו מכבדים את הזדתיים'. הקהל מוזא כפיים, ואו הזא מוסיף: 'יש לנו עוד דבר אחד משותף, אנטונו לא רוצים להתנולל'. ושני הצדדים קמים ומדיעים לו. זה מה שנקאר 'רצע אתנוגרפי' שצריך לפענה בשביל ליטבילים. בשלא הקרבה הם ודגנים את חזמת ההפרדה

ביניהם. למעשה, השמידה על חזמת ההפרדה היא התנאי לגילוי האנושות המשותפת."

חזית מנסחת את זה בדיוק הפוך. בשיא החזמה החברתית הם מגלים את המשותף להם, ונוצרת קרבה. הם אומרים: אני לא אתדתן איתך לעולם, אבל אין שום סיבה שזה יעמוד בינינו. אהלן וסהלן. לא חוכמה לחיות בשלום רק בתנאי שאנחנו מיישרים קי.

"נכון, חו דוגמה מצוינת מול מי שחושב שסדר מוסרי ופוליטי חייב להתבסס על דרעיון שאם רק נסיר את הגבולות שמונעים אתנו מלממש את הבחירה הדופשית שלנו כאינדיבידואלים, תתגלה האנושיות המשותפת. זה הניגוד בין העולם שמתאר ג'ון ב'Imagine, מציאת ללא גבולות, לבין המשפט הידוע של המשוודר ורברט פרוסט, 'גודות טובות מייצרות שכנים טובים'. המנעד של רעיון המשיח ושל הפרשנויות השונות שניתנו לו לאורך הדורות, נע בין החלום נטול הגבולות של לנן לגודות החלומיות של פרוסט לעודד שלל אפשרויות שונות."

או אזלי שני הזוחנות עלולים להפוזר? בחולילונים ליברליים מביטים באנשים הזיים וימניים, והישרים שהם מניעים מדבקת עיוות ומסוכנת בחזון גזולי, ברוד שזה יוצר פחד קיומי.

מאטנו: "תמונת המראה הזא החשש העמוק של ליברלים מסוימים ולזא ליברלים מפרוגרסיבם. חושבים שהם מגיעים עם אדיאליים נוקשים, באופן שיכול להיות אכזרי ולזא המניסטי."

מודחי: "בקצה של המתח הזה בין דמוקרטית ליהודית, אני חושב שאנשים משמאל החילוני ככודים שהמשיחיסטים הדתיים רוצים לקחז את כל המדינה וזא כל הסדר הפוליטי והחברתי למקום של ריטוק הדמוקרטיה והסדר הרציונלי עד הסוף, ולהביא אתנו לעולם דתי חשווד. בצד השני יש פחד שהפירוטגס זאף הליברליות ירטקו כל זיקה יהודית של המדינה, ויכפו על כולם פרוגרסיביות חילונית."

וזולי העויות הזא בנקודת המבט של הליברלים, שמיחסים לאנשים העידר רציונליות רק בשל אמתה שנובתת לצד הצביל חישה. הקמת התנהלות למשל הזיתה יכולה להתקבל בקלות לו קבוצה חילונית הזיתה מובילה אותה. אזלי אפילו לא הזינו שזמנים את המושג ביבוט.

מודחי: "ברגע שמחנה הזתי עושה צעד שנראה בעיניו ראשוני בדרך להגשמת החזון שלו, הזא מעורר חרדה קיומית בצד השני. פתאום הדמיון מתחיל להשתולל, וכל אחד משובעו שכל תרחישי האימה שלו מתגשמים. אותו מעשה בדיוק יכול היה לקבל משמעות שונה לגמרי בניסבות אחרות, אבל כשהוא נתפס כחלק מהגשמת האוטופיה של המחנה הזריב, הזא הופך לאיום. המאבק בין הצדדים הזא לא רק על אינטסים, אלא מתוך אמונה עמוקה שהחזון של הצד האודר הזא היטוי שלי. שגן העוץ של האודר הזא הגייהנים שלי."

מאטנו: "דכים מהחילונים הליברלים חוששים שדתיים יכפו עליהם אדיאליים שמנוגדים לעקרונות שלהם. כפייה דתית מפזירה אותם, כצדק או שלא כצדק. יש גם חשש שאנשים מסוימים יפעלו בשם האיראליים הזלו באופן חסר אדיות, ויובילו אתנו לכירוד בינלאומי מתוך אמונה שאיכשוויה יהיה כסדר. כתוצאה מכך ישראל תהפך למדינה מצודעת עוד יותר, באופן שיסכן את עתידה."

אני משתפת ברות התופעה מעניינת שהתרחשה בארם לפני כמה ימים. תושבת קרייתאווו פרסמה תמונה שצילמה ברזוב, עם הכיתוב: 'זו לא פטרוטיזות, זו הגרסת תודעה'. הדבה מהגולשים הגיחו שהזא מתיחסת לדגל הגאווה שכלט בתמונה, אבל קריאה נוספת

ני

**רובי' ניסים מזרחי:
"ברגע שמחנה הזתי
עושה צעד שנראה
בעיניו ראשוני בדרך
להגשמת החזון שלו,
הזא מעורר חרדה
קיומית בצד השני.
כתאום הדמיון מתחיל
להשתולל, וכל אחד
משובעו שכל תרחישי
האימה שלו מתגשמים.
המאבק בין הצדדים הזא
לא רק על אינטרסים,
אלז מתוך אמונה עמוקה
הזא הגייהנים שלי"**

הבהרה שהזא יוצאת נגד מפת "ארץ ישראל השלמה" שהופיעה שם. בניגוד לטענתה, זו לא הייתה באמת ארץ ישראל השלמה, אלא מפה שכוללת את יהודה השומרון. תגובות רבות התייחסו לחוסר המדעיות של הכותבת, שלא הבינה שניתן להביט על אותה תמונה עם אותו מסר מהכיוון השני. וזלי זה כל הסיפור.

מאטנו: "אם אני מסכם את מה שאתם אומרים, חלק מרכזי בפחד ממשחיות הזא הפחד שהצד שאני לא חולק איתו את הערכים שלו, יממש את הערכים האלו עד הסוף. הפנטזיה של האחד מפזירה את האודר."

אני חושבת שמה שמפזיר את שנינו זו האששות של כפייה. אם אני רואה כת שמזירה נשים, או כת פרוגרסיבית – כל עוד הזא חיה בתוך עצמה ולזא נכנסת לי לחיים, אני לא חוששת ממנה. אם הזא מבזיחה אותי לחיות כמזר, אני בחרדה.

מודחי: "הפחד הגודל של כולם זה מי יעצב את הפרסיה וזא הזתה של המדינה. אנטונו חיים כמצב של חוסר אמן עמוק בין המחנות. כל צד מטיל ספק במניעים של הצד השני."

מול התופעה הזו פיתח פרופ' מוזחי את המושג "אשראי מוסרי", שעניינו נהדת יסוד הדתית שגם אם העמדות שלך שונות משלי, אני עדיין חושב שאתה אדם טוב, ואני לא מפקפק במניעים שלך או מייחס לך כוונת זדון, "אם אנטונו למשל עוברים באותו מקום, אנטונו יכולים להיות תלוקים מאוד פוליטית או אמונית, אבל אני אתן לך את מפתחות המשרד שלי ואבקש שתחליפי אותי מוד, מתוך אמן מלז. אבל כרגע שאנחנו מברכים על הזת כספירה פוליטית, כמצב של קיטוב, הקרדיט המוסרי שאנחנו נוטנים ומקבלים יודר לאפס. דל'ב'טטיס מתייחסים לביבי באותו אופן: לא משנה מה הזא יעשה – ישחדר את כל החוקים מאוד פוליטית או אמונית, אבל אני אתן לך את מפתחות המשרד שלי ואבקש שתחליפי אותי מוד, מתוך אמן מלז. אבל כרגע שאנחנו מברכים על הזת כספירה פוליטית, כמצב של קיטוב, הקרדיט המוסרי שאנחנו נוטנים ומקבלים יודר לאפס. דל'ב'טטיס מתייחסים לביבי באותו אופן: לא משנה מה הזא יעשה – ישחדר את כל החוקים, יביא שלום עם אידאן ושלום בינלאומי – הם עדיין גידוד שזה בגלל שדה ויסוד וכדי להחילך מהמשפט. אותו הדבר קיים ביחס של אנשי ימין לחלק מהרמויות כשמאל. זה קורה משום שאני מייחס לך סוג של הזת מנתאית שהזא חשודה ומבזיחה אותי, הזא מייחסת לי את אותו הדבר. כמצב של בהלה ורגשות יצרים חזקים, אני לא יכול להרשות לעצמי להקשיב לך, או להיות אמפתי לכאב ולרזאנות שלך. עצם ההקשבה נתפסת הזים אצל רבים כמסוכנת, כסימן לחיתוד שמחליש את המחנה. מציאות כואת, קשה מאוד להעניק לצד השני אשראי מוסרי."

את המונח "אשראי מוסרי", מציוץ פרופ' מוזחי, טבע הסוציולוג אדם סליגמן. "אני הענקת לו משמעות מעט אדחת, ובמסגרת 'שובר שריון' הזא הפך לעיקרון ששותף לשני הצדדים. הזא מאפשר לנו, גם בעיצומו של ויכוח דיוקי, לעצוד לרגע ולהגיד: 'אתה לא נתון לי אשראי מוסרי'. במילים אדחות, אתה לא מוכן להכיר בכך שגם אני פועל מתוך מניעים ערכיים ומתוך עמדה מוסרית מנומקת, גם אם אתה מתנגד אליה."

"עם הזמן המושג הזה הפך למטבע לשון אצלנו. אנשים משתמשים בו באופן טבעי במהלך הדיונים. זה אזלי נשמע פשוט, אבל יש לה כוח גדול. כשאשראי מוסרי יודר לאפס, הזריב הפוליטי מפסיק להיות דייב הופך לאויב מביט. זו כבר לא רק בעיה של השיח הציונדי; זו סכנה ממשית לדמוקרטיה וליכולת שלנו לחיות כאן יחד. אבל המוקדים החרשים שלנו על אשראי מוסרי מדאים שיש אוד בקצה המנהרה. ניתן בחזקת להשפיע לטובה על רמת האשראי המוסרי שאנשים מוכנים להעניק לדיכים בין הצדדים". נדמה לי שכשוה יקדח נוכל להסכים שהגענו לימית המשיח.

• נכון לשעת הורדת הדליון לדפוס, המשיח פרם הגיע. ■

לתגובות: makor@makorishon.co.il

